

ELECTORAL SYSTEM AS AN OBJECT OF CRIMINAL LAW PROTECTION

ВИБОРЧА СИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Denis Kolodin¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-309-5-25>

Кримінально-правовий захист суспільних відносин шляхом встановлення у кримінальному законодавстві та застосування на практиці кримінальної відповідальності за посягання на ці відносини має здійснюватися лише у випадках, коли інші форми правового захисту не здатні досягти бажаного результату. Так, завданням кримінального закону є «правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням», що закріплено у ч. 1 ст. 1 КК України.

У науковій доктрині «під кримінально-правовою охороною слід розуміти заходи по збереженню існуючих суспільних відносин та інтересів та утримання громадян від злочинних посягань шляхом визначення в кримінальному законі небезпечних для особи, суспільства та держави злочинних діянь та встановлення за їх вчинення кримінальних покарань та інших заходів кримінально-правового характеру, а до елементів механізму кримінально-правової охорони відносять: кримінально-правові норми, кримінально-правові відносини та кримінальну відповідальність [1]». Деякі науковці поняття кримінально-правової охорони трактують як «систему засобів (кримінальне законодавство і кримінально-правова політика), що забезпечують охорону, зосереджуючи зусилля на тому, щоб аналізовані відносини (взяті під охорону кримінального закону) залишалися, як правило, об'єктами охорони і якомога менше зазнавали злочинних посягань» [2, с. 2–4]. М.Д. Шаргородський вказує, що «норми кримінального права регулюють тільки відносини, що виникають внаслідок вчинення злочинів, – інші відносини кримінальне право не регулює, а охороняє» [3, с. 108]. Відтак, кримінально-правова охорона представляє собою певну систему кримі-

¹ National University "Odesa Law Academy", Ukraine

нально-правових норм та методів кримінально-правової політики за допомогою яких відбувається упорядкування тих чи інших суспільних відносин.

Разом з тим, «об'єктом кримінально-правової охорони є фактична поведінка або стан учасників суспільного життя, в яких реалізуються суспільні інтереси» [4, с. 155]. Пропонується визначати, що об'єктом кримінально-правової охорони є ті суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом, суб'єкти яких ще не зазнали істотної шкоди від суспільно небезпечного діяння, що не містить ознак кримінального правопорушення чи складу кримінального правопорушення, передбаченого кримінальним законом [5, с. 56].

У свою чергу, зміст поняття «виборча система» науковцями також визначається по-різному. Наприклад, В. Шаповал вважав, що «виборча система – це сукупність норм, яка унормовує всю організацію, весь виборчий процес» [6, с.82].

Згідно енциклопедичного підходу, виборча система визначається як «порядок організації і проведення виборів до представницьких органів державної влади, місцевого самоврядування і здійснення громадянами своїх виборчих прав» [7].

Знаходимо у науковій літературі підхід, згідно якого пропонується ототожнювати виборчу систему з сукупністю правових норм, що регламентують проведення виборчого процесу [8, с. 151].

У вузькому значенні В. Колісник, Ю. Барабаш пропонують виборчу систему трактувати «як спосіб голосування та визначення результатів виборів і порядок розподілу депутатських мандатів у представницькому органі публічної влади за результатами виборів» [9, с. 200].

В. Несторович звертає увагу на те, що «складність та багатомірність виборчої системи обумовили її визначення в конституційному праві в широкому, та вузькому значеннях: у широкому значенні виборча система – це сукупність правових норм, які визначають засади та порядок проведення виборів до представницьких органів публічної влади; у вузькому значенні виборча система – це передбачений законодавством спосіб переведення результатів голосування виборців у представницькі мандати» [10, с. 149].

Підтримуємо позицію М.В. Афанасьєвої, яка визначає виборчу систему як «політико-правовий інститут, який забезпечує реалізацію виборчих прав громадян, формування владних виборних органів та певний тип організації публічної влади через сукупність відносно самостійних, але взаємообумовлених та взаємодіючих в межах виборчого процесу, конституційно-правових технологій (способів, прийомів, методів, критеріїв) балотування кандидатів на виборні посади,

голосування виборців, підрахунку голосів та встановлення результатів виборів» [11, с. 325].

Отже, виборча система України як об'єкт кримінально-правової охорони становить сукупність суспільних відносин, які виникають та існують у зв'язку з реалізацією виборчих прав громадян, формування владних виборних органів та публічної влади в Україні. Варто зазначити, що на даному етапі становлення української державності виборча система є важливим чинником впливу на соціально-політичне життя як всієї країни, так і світової спільноти в цілому. Розглядаючи виборчу систему України як об'єкт кримінально-правової охорони, слід виходити з того, що об'єктом кримінально-правової охорони є фундаментальні та важливі для окремої людини, суспільства та держави сімейні цінності у тому числі і сім'я, як продуковане в процесі суспільного розвитку ціннісне надбання, що в силу високого суспільного статусу та важливого значення мають охоронятися від протиправних посягань саме засобами кримінального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. Київ : Атіка, 2005. 332 с.
2. Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2008. 32 с.
3. Шаргородский М. Д. О системе советского права. *Советское государство и право*. 1957. № 6. С. 104–108.
4. Коржанський М. Й. Об'єкт і предмет злочину : лекція. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1997. 112 с.
5. Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : монографія. Київ, 2011. 192 с.
6. Шаповал В. Проблема демократичності виборчої системи у контексті рішень конституційного суду України. *Вибори та демократія*. 2008. № 4(18). С. 82–84.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ : Укр. енцикл., 1998. URL: http://leksika.com.ua/18780226/legal/viborcha_sistema
8. Гончарук В. П. Виборча система як чинник розвитку партійної системи. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Філософія. Політологія*. 2003. № 59–61. С. 148–151.
9. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2008. 416 с.
10. Нестерович В. Поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві. *Публічне право*. 2019. № 1. С. 18–25.
11. Афанасьєва М. Поняття «виборча система»: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Митна справа*. 2012. № 2 (80). Частина 2. Книга 2. С. 318–327.